

Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου

Η θεοειδής αγάπη και φιλευσπλαχνία προς τους πτωχούς

Στο άκουσμα της παιδαγωγικής φωνής και νουθετηρίου κλήσεως της Μητρός Ορθοδόξου Εκκλησίας ότι «το στάδιον των αρετών ηνέωκται», όταν το χριστεπώνυμο πλήρωμα αυτής εισέρχεται στον πολύαθλο πνευματικό ψυχοσωματικό στίβο και στο τρικυμιώδες πέλαγος της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής, διερωτάται ο φίλαθλος άνθρωπος της κατά θεόν πνευματικής βιοτής και εραστής της ακτίστου Βασιλείας του Θεού ποιά είναι η μεγίστη και υψίστη αρετή προκειμένου να αθληθεί νομίμως έχοντας ως «πανοπλία» αυτού του Κυρίου Σταυρό έναντι των αρετοκτόνων παθών και να στεφανωθεί δικαίως υπό του αθλοθέτου και δωρεοδότη φιλανθρώπου Ιησού Χριστού.

Η θεόπνευστη υμνολογία της Ορθοδόξου Εκκλησίας προτρέπει τους «βουλομένους αθλήσαι» να αναλάβουν την πανοπλία του Σταυρού *«... ως τείχος άρρηκτον κατέχοντες την πίστιν, και ως θώρακα την προσευχήν και περικεφαλαίαν την ελεημοσύνη· αντί μαχαίρας την νηστείαν, ήτις εκτέμνει από καρδίας πάσαν κακίαν... τον της νηστείας καιρόν φαιδρώς απαρξώμεθα, προς αγώνας πνευματικούς εαυτούς υποβάλλοντες. Αγνίσωμεν την ψυχήν, την σάρκα καθάρωμεν. Νηστεύσωμεν ώσπερ εν τοις βρώμασιν εκ παντός πάθους, τας αρετάς εντρυφώντες του πνεύματος...»*.

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος ασχοληθείς με το μέγα ερώτημα: Ποια είναι η μεγίστη και υψίστη αρετή, συνέγραψε, κατά προσέγγιση περί το έτος 370 μ.Χ., τον «Περί Φιλοπτωχείας» θεσπέσιο λόγο του για να υπογραμμίσει ότι η υψίστη και μεγίστη αρετή είναι η αγάπη και η ειδικότερη έκφανση αυτής, η φιλόανθρωπη και φιλεύσπλαχνη αγάπη προς τους πτωχούς συνανθρώπους μας.

Ο αοίδιμος μέγας Πατρολόγος Καθηγητής, Παναγιώτης Χρήστου, αναφερόμενος στην θεολογική προσέγγιση και σκέψη του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου περί της διά των αρετών οδεύσεως προς την εν Χριστώ σωτηρία, γράφει ότι: *«προς την αρετήν και σωτηρίαν υπάρχουν πολλαί οδοί. Έκαστος κατορθώνει μίαν μόνον ή περισσότερας αρετάς κατά τας δυνάμεις του· το σπουδαιότερον είναι να οδεύη πάντοτε. Όλων των αρετών βεβαίως υψηλότερα είναι η αγάπη, διά της οποίας θεραπεύεται ο Θεός. Η καλλιέργεια της αρετής αποτελεί την «πράξιν», πέραν δε αυτής υπάρχει η «θεωρία», εις την οποίαν οδηγεί ο «έρωτας του καλού», της ησυχίας και της αναχωρήσεως και η περί αυτόν συστροφή του νου. Η πράξις είναι διά τους πολλούς, η θεωρία για τους ολίγους και εκλεκτούς. Οι δύο αυτοί όροι επεκράτησαν έκτοτε γενικώς διά την δήλωσιν του είδους του βίου των μοναχών»*.

Ο της Εκκλησίας θεόφρων και θεοκίνητος Πατήρ Άγιος Γρηγόριος στον περί φιλοπτωχείας λόγο του πρωτίστως υπογραμμίζει ότι είναι δυσχερές πνευματικό έργο να ανεύρει και να διακρίνει κάποιος την υψηλότερα απ' όλες τις πνευματικές αρετές, όπως ακριβώς δεν είναι εύκολο να ανεύρει μέσα σε ένα ολάνθιστο και μοσχοβόλο λιβάδι το πιο όμορφο και ευωδιαστό λουλούδι. Ο ίδιος επισημαίνει διδακτικά ότι *«κάθε αρετή είναι κι ένας δρόμος που οδηγεί στη σωτηρία, σε κάποιον απ' τους αιώνιους και μακάριους τόπους. Γιατί, όπως υπάρχουν πολλοί τρόποι ζωής, έτσι υπάρχουν και πολλοί τόποι κοντά στο Θεό, που χωρίζονται και μοιράζονται ανάλογα με την αξία του καθενός. Και άλλος ας ασκήσει τη*

μία αρετή, άλλος την άλλη, άλλος πολλές μαζί και άλλος όλες, αν βέβαια τούτο είναι δυνατόν. Φτάνει μόνο να προχωράει κανείς και να επιδιώκει το ανώτερο, ακολουθώντας βήμα βήμα Εκείνον ο οποίος τον οδηγεί καλά και τον κατευθύνει και τον βάζει, μέσα από την στενή οδό και πύλη, στην απέραντη ουράνια μακαριότητα».

Μετά πάσης προσοχής ο αγιοπνευματοφόρος Πατήρ της Εκκλησίας αναφέρεται στις καλές αρετές της πίστεως, της ελπίδος, της αγάπης, της φιλοξενίας, της μακροθυμίας, της πραότητας, της προσευχής και της αγρυπνίας, της αγνείας και της παρθενίας, της ταπεινοφροσύνης, της ακτημοσύνης και της περιφρονήσεως των χρημάτων, αλλά ιδιαίζόντως και εξόχως μένει και επιμένει να υπογραμμίσει ότι η μεγαλύτερα εντολή είναι η αγάπη και ειδικότερα, όπως αναφέρει, η αγάπη στους φτωχούς και γενικότερα η ευσπλαχνία και η συμπάθεια σε όλους τους συνανθρώπους. Θεολογεί δε περί της θεοειδούς αρετής της αγάπης γράφοντας ότι: «... τίποτε άλλο δεν ευχαριστεί τόσο πολύ τον Θεό και τίποτε άλλο δεν του είναι τόσο αγαπητό όσο η ευσπλαχνία. Αυτή, μαζί με την αλήθεια, πηγαίνει μπροστά Του και αυτή πρέπει να Του προσφερθεί πριν την Κρίση. Μα και σε τίποτε άλλο δεν δίνεται ως ανταπόδοση από Εκείνον, που κρίνει με δικαιοσύνη και ζυγίζει με ακρίβεια την ευσπλαχνία, όσο στη φιλανθρωπία η φιλανθρωπία».

Με αφυπνιστική διάθεση προτρέπει τους ανθρώπους να δεικνύουν εμπράκτως την καλοσύνη τους προς τους δοκιμαζομένους απόρους γράφοντας ότι: «Σ' όλους, λοιπόν, τους φτωχούς και σ' εκείνους που για οποιονδήποτε λόγο κακοπάσχουν, οφείλουμε να δείχνουμε ευσπλαχνία, σύμφωνα με την εντολή: «Να μετέχετε στη χαρά όσων χαίρονται και στη λύπη όσων λυπούνται» (Ρωμ. 12, 15). Και οφείλουμε να προσφέρουμε στους ανθρώπους, ως άνθρωποι και εμείς, την εκδήλωση της καλοσύνης μας, όταν την χρειάζονται, χτυπημένοι από κάποια συμφορά, λ.χ. χηρεία ή ορφάνια ή ξενιτιά ή σκληρά αφεντικά ή άδικους άρχοντες ή άσπλαχνους, φοροεισπράκτορες ή φονικούς ληστές ή άπληστους κλέφτες ή δήμευση περιουσίας ή ναυάγιο. Όλοι είναι αξιολύπητοι. Όλοι βλέπουν τα χέρια μας, όπως εμείς βλέπουμε τα χέρια του Θεού».

Όταν ο φιλεύσπλαχνος θεοφόρος Πατήρ της Εκκλησίας Γρηγόριος ομιλεί περί της αρετής της φιλοπτωχείας μνειάν ποιεί του μεγάλου ονόματος «Χριστιανός», το οποίο συνεπάγεται έργα αγαθά και σωτήρια για τους πάσχοντες συνανθρώπους. Γράφει δε χαρακτηριστικά διερωτώμενος: «Τί θα κάνουμε, λοιπόν, εμείς που έχουμε τιμηθεί με το μεγάλο όνομα «Χριστιανοί» και αποτελούμε τον διαλεχτό και ξεχωριστό λαό, ο οποίος οφείλει να καταγίνεται σε καλά και σωτήρια έργα; Τί θα κάνουμε εμείς οι μαθητές του πράου και φιλανθρώπου Ιησού, ο οποίος σήκωσε τις αμαρτίες μας, ταπεινώθηκε, παίρνοντας την ανθρώπινη φύση μας, κι έγινε φτωχός, για να γίνουμε εμείς πλούσιοι με την Θεότητα; Τί θα κάνουμε, έχοντας μπροστά μας ένα τόσο μεγάλο υπόδειγμα ευσπλαχνίας και συμπάθειας; Θα παραβλέψουμε τους συνανθρώπους μας; Θα τους περιφρονήσουμε; Θα τους εγκαταλείψουμε; Κάθε άλλο, αδελφοί μου. Αυτά δεν ταιριάζουν σ' εμάς, τους θρεμμένους από τον Χριστό, τον καλό ποιμένα, που φέρνει πίσω το πλανεμένο πρόβατο και ψάχνει να βρει το χαμένο και στηρίζει το ασθενικό. Μα δεν ταιριάζουν ούτε στην ανθρώπινη φύση μας, η οποία επιβάλλει την συμπάθεια, αφού από την ίδια της την αδυναμία έμαθε την ευσέβεια και την φιλανθρωπία.

Γιατί, μολαταύτα, δεν βοηθάμε τους συνανθρώπους μας, όσο είναι ακόμη καιρός; Γιατί εμείς ζούμε μέσα στην απόλαυση, ενώ οι αδελφοί μας μέσα στη δυστυχία; Ποτέ να μη πλουτίσω, εάν αυτοί στερούνται. Ποτέ να μην έχω υγεία, εάν δεν βάλω βάλσαμο στις πληγές τους! Ποτέ να μη χορτάσω, ποτέ να μην ντυθώ, ποτέ να μην ησυχάσω μέσα σε σπίτι, αν δεν

τους δώσω ψωμί και ρούχα, όσα μπορώ, κι αν δεν τους ξεκουράσω μέσα στο σπίτι μου... Δεν θα συνέλθουμε έστω και αργά; Δεν θα νικήσουμε την αναισθησία μας, για να μην πω την τσιγκουνιά μας; Δεν θα σκεφθούμε ως άνθρωποι; Δεν θα βάλουμε νοερά στη θέση των ξένων συμφορών τις πιθανές δικές μας;».

Επειδή ο θεόφρων άγιος Γρηγόριος ως ψυχοανατόμος γνωρίζει ότι οι χοϊκοί άνθρωποι καταγίνονται πάντοτε με τις βιωτικές μέριμνες και ανησυχούν για την καθ' ημέραν επιβίωσή τους, προτρέπει τους πάντες με λόγο νουθετήριο ως εξής: «*Ας τ' αναθέσουμε όλα στον Χριστό, για να τον ακολουθήσουμε αληθινά, σηκώνοντας τον Σταυρό του, για ν' ανέβουμε στον επουράνιο κόσμο ανάλαφρα και άνετα, χωρίς τίποτα να μας τραβάει προς τα κάτω και για να κερδίσουμε στη θέση όλων αυτών, τον Χριστό, ανεβασμένοι χάρη στην ταπείνωσή μας και πλουτισμένοι χάρη στη φτώχεια μας. Ή τουλάχιστον, ας μοιραστούμε με τον Χριστό τα υπάρχοντά μας, για ν' αγιασθούν κάπως με τη σωστή κατοχή τους και την προσφορά μεριδίου τους στους φτωχούς*».

Αναφερόμενος στην ταχίστη και αδάμαστη ρευστότητα των εφήμερων και χοϊκών κτιστών πραγμάτων της επιγείου ανθρώπινης βιότης, ο εμφιλόσοφος Πατήρ της Εκκλησίας Γρηγόριος επισημαίνει μετ' εμφάσεως ότι η ανθρώπινη ευτυχία και ευημερία είναι απατηλές, πρόσκαιρες και μεταβλητές καταστάσεις, ενώ αντιθέτως η φιλεύσπλαχνη και φιλόανθρωπη καλοσύνη δεν αφανίζεται ούτε μετά τον θάνατο, αλλά αποτελεί ζώσα αλήθεια ενώπιον του δικαιοκρίτου Θεού. Γράφει δε εν προκειμένω τα εξής: «*Είναι, λοιπόν, συνετοί εκείνοι, οι οποίοι, μην έχοντας εμπιστοσύνη στα τωρινά, φροντίζουν να εξασφαλίσουν για το μέλλον. Επειδή η ανθρώπινη ευημερία είναι άστατη και μεταβλητή, αγαπούν την καλοσύνη, η οποία δεν χάνεται, για να κερδίσουν τουλάχιστον το ένα από τα τρία: ή να μην κάνουν τίποτα το κακό, επειδή η καλοσύνη τους προκαλεί την συμπάθεια του Θεού, ο οποίος πολλές φορές ευεργετεί στον ουρανό τους ευσεβείς για τις επίγειες αγαθοεργίες τους· ή να έχουν θάρρος ενώπιον του Θεού, επειδή κακοπάθησαν όχι για κάποια κακία, αλλά για κάποιον άλλο σκοπό· ή, τέλος, όντας φιλόανθρωποι, να απαιτούν από τον Θεό σαν οφειλόμενη την φιλανθρωπία, την οποία έδειξαν πρώτα εκείνοι στους φτωχούς, ενεργώντας έξυπνα*».

Επειδή ακριβώς για τα επίγεια κτιστά ανθρώπινα αγαθά ισχύει το αρχαιοελληνικό ρητό: «τα πάντα ρει και ουδέν μένει», ο θεόπνευστος Άγιος Ιεράρχης υπογραμμίζει την απατηλή φενάκη και την τραγική ματαιότητα που άδοξα καλύπτουν τον φθαρτό επίγειο πλούτο, αφού αυτός ποτέ δεν παραμένει στην ιδιοκτησία του προσώπου, το οποίο τον κατέχει, αλλά συνεχώς αλλάζει χέρια, αναφέροντας ότι «*τα τωρινά αγαθά είναι ρευστά και πρόσκαιρα. Συνεχώς μετακινούνται και πηγαίνουν από τον ένα στον άλλο, όπως η μπάλα στο ποδόσφαιρο. Και δεν υπάρχει τίποτα πιο σίγουρο για τον άνθρωπο που τα κατέχει, από το ότι θα τα χάσει με τον χρόνο ή από τον φθόνο. Απεναντίας, τα μελλοντικά αγαθά είναι σταθερά και μόνιμα. Ποτέ δεν χάνονται, ποτέ δεν πηγαίνουν από τον ένα στον άλλο, ποτέ δεν διαψεύδουν τις ελπίδες όσων τα εμπιστεύονται*». Και αν αυτά ισχύουν για τον πλούτο και τα εν γένει υλικά φθαρτά αγαθά άλλο τόσο ισχύουν για την κοσμική δύναμη, την υγεία, την σοφία, την δόξα και την ομορφιά και τα νιάτα των ανθρώπων, οι οποίοι καυχώμενοι υπερηφανεύονται ότι τα κατέχουν, αλλά παραζαλισμένοι μέσα στην άλογη ματαιοδοξία τους αγνοούν το εφήμερο και πρόσκαιρο, το απατηλό και ασταθές του ανθρωπίνου βίου, στον οποίο όλα μεταβάλλονται και άρδην ανατρέπονται.

Το πνευματικό αντίδοτο στις ασθένειες της πλεονεξίας και απαναθρώπου υλιστικής μανίας των χοϊκών ανθρώπων, οι οποίοι αλυσοδέονται με τα εφήμερα και φθαρτά υλικά

αγαθά, είναι κατά την διδασκαλία του Αγίου Γρηγορίου η φιλάδελφη και γενναιόδωρη προσφορά προς τους ενδεείς της ζωής σύμφωνα με το αψεудές πρότυπο της υπερέχουσας γενναιοδωρίας του πανοικτίρμονος Θεού, ο οποίος ως δωρεοδότης πλουτίζει άνευ διακρίσεων άπαντες τους ανθρώπους. Γράφει δε χαρακτηριστικά τα κάτωθι: «*Ας ακολουθήσουμε τον Λόγο, ας επιδιώξουμε την ουράνια απόλαυση, ας απαλλαγούμε από την επίγεια περιουσία. Ας κρατήσουμε από τα γήϊνα μόνο όσα είναι καλά, ας σώσουμε τις ψυχές μας με ελεημοσύνες, ας δώσουμε από τα υπάρχοντά μας στους φτωχούς για να γίνουμε πλούσιοι σε αιώνια αγαθά.*

Δώσε κάτι και στην ψυχή, όχι στη σάρκα μονάχα. Δώσε κάτι και στο Θεό, όχι στον κόσμο μονάχα. Πάρε κάτι απ' την κοιλιά και δώσε το στο πνεύμα. Πάρε κάτι απ' τη φωτιά, που κατακαίει τα γήϊνα, και ξεμάκρυνέ το από τη φλόγα. Άρπαξε κάτι από τον τύραννο κι εμπιστέψου το στον Κύριο. Δώσε λίγο σ' Εκείνον, που σου έχει προσφέρει το πολύ. Δώσε τα και όλα ακόμη σ' Εκείνον, που σου τα έχει χαρίσει όλα. Ποτέ δεν θα ξεπεράσεις στη γενναιοδωρία τον Θεό, έστω κι αν χαρίσεις όλα του τα υπάρχοντα, έστω κι αν προσθέσεις σ' αυτά και τον ίδιο σου τον εαυτό. Γιατί και του εαυτού σου η προσφορά στο Θεό ισοδυναμεί με απόκτηση. Όσα κι αν προφέρεις, εκείνα που μένουν είναι περισσότερα. Και δεν θα δώσεις τίποτα δικό σου, γιατί όλα τα έχεις πάρει από τον Θεό».

Επειδή δε ο άνθρωπος δεν είναι ιδιοκτήτης των υλικών αγαθών του, αλλά διαχειριστής και οικονόμος όσων του προσφέρει ο δωρεοδότης Θεός, ο της Εκκλησίας θεοκίνητος Πατήρ Γρηγόριος δεν παραλείπει να υπογραμμίσει μετ' επιτάσεως την ως άνω αλήθεια αναφέροντας ότι ο μόνος απόλυτος ιδιοκτήτης επί παντός επιγείου και ουρανίου αγαθού είναι ο των όλων Δημιουργός Θεός, ο οποίος διανέμει δικαίως και φιλανθρώπως «τα πάντα τοις πάσι». Εν προκειμένω γράφει τα εξής: «*Ας μη γίνουμε, αγαπητοί μου φίλοι και αδελφοί, κακοί διαχειριστές των αγαθών που μας δόθηκαν. Ας μην κοπιάζουμε για να θησαυρίζουμε και ν' αποταμιεύουμε, ενώ άλλοι υποφέρουν από την πείνα. Ας μιμηθούμε τον ανώτατο και κορυφαίο νόμο του Θεού, που στέλνει την βροχή σε δικαίους και αδίκους και ανατέλλει τον ήλιο επίσης για όλους. Αυτός έκανε την γη ευρύχωρη για όλα τα χερσαία ζώα, δημιούργησε πηγές, ποτάμια, δάση, αέρα και τα φτερωτά και νερά για τα υδρόβια, και έδωσε σ' όλα τα όντα άφθονα τα απαραίτητα για τη ζωή τους στοιχεία, χωρίς να τα περιορίζει καμμία εξουσία, χωρίς να τα καθορίζει κανένας γραπτός νόμος, χωρίς να τα εμποδίζουν σύνορα. Και αυτά τα στοιχεία τα παρέδωσε κοινά και πλούσια, χωρίς διάκριση ή περικοπή, τιμώντας την ομοιότητα της φύσεως με την ισότητα της δωρεάς και δείχνοντας τον πλούτο της αγαθότητός Του».*

Ως μεταπτωτική οντολογική κατάσταση χαρακτηρίζει ο της θεολογίας επώνυμος Άγιος Γρηγόριος την αλαζονική και παράλογη υπεροψία, η οποία κυριεύει τους χοϊκούς ανθρώπους ένεκα του υλικού πλούτου και των λοιπών γήϊνων απολαύσεων, τα οποία αποκτούν αδιαφορώντας για τους δεινώς δοκιμαζομένους και ενδεείς συνανθρώπους τους γενομένοι από εικόνες Θεού σε απάνθρωπες σκιές του φίλαυτου, εγωπαθούς, φιλήδονου και ακορέστως απλήστου εαυτού τους, που είναι πλέον απολύτως εμποτισμένος με το δηλητήριο της ασπλαχνίας, βαναυσότητας και σκληρότητας.

Για τις ως άνω μεταπτωτικές πνευματικές ασθένειες των απλήστων και υλιστών χοϊκών ανθρώπων ο της Εκκλησίας Ιεράρχης γράφει διδάσκοντας με την θεολογική γραφή του ότι: «*Οι άνθρωποι, όμως, αφότου έβγαλαν από την γη το χρυσάφι, το ασήμι και τα πολύτιμα πετράδια, αφότου έφτιαζαν ρούχα μαλακά και περιττά και αφότου απέκτησαν άλλα παρόμοια πράγματα, που αποτελούν αιτίες πολέμων και επαναστάσεων και τυραννικών*

καθεστώτων, κυριεύθηκαν από παράλογη υπεροψία. Έτσι δεν δείχνουν ευσπλαχνία στους δυστυχημένους συνανθρώπους τους και δεν θέλουν ούτε με τα περίσσια τους να δώσουν στους άλλους τα αναγκαία. Τι βαναυσότητα! Τι σκληρότητα! Δεν σκέφτονται, αν όχι τίποτε άλλο, πώς η φτώχεια και ο πλούτος, η ελευθερία και η δουλεία και τ' άλλα παρόμοια εμφανίστηκαν στο ανθρώπινο γένος μετά την πτώση των πρωτοπλάστων ως αρρώστιες που εκδηλώνονται μαζί με την κακία αφού είναι δικές της επινοήσεις».

Το πέραςμα του ανθρωπίνου γένους από τη χρήση των αγαθών στην κατάχρηση και την αλαζονική απληστία συντελείται, σύμφωνα με τον Άγιο Γρηγόριο, λόγω της κακής χρήσης του αυτεξουσίου, ήτοι της ανθρώπινης ελευθερίας και βουλήσεως, επειδή, όπως ο ίδιος γράφει: «Εκείνος που έπλασε εξ αρχής τον άνθρωπο, τον άφησε ελεύθερο, αυτεξούσιο - συγκρατημένο μόνο από το νόμο της εντολής - και πλούσιο μέσα στον Παράδεισο της τρυφής. Αυτή την ελευθερία και αυτό τον πλούτο θέλησε να χαρίσει - και χάρισε - ο Θεός, μέσω του πρώτου ανθρώπου και στο υπόλοιπο ανθρώπινο γένος. Ελευθερία και πλούτος ήταν μόνο η τήρηση της εντολής. Φτώχεια αληθινή και δουλεία ήταν η παράβασή της.

Μετά την παράβαση, λοιπόν, εμφανίστηκαν οι φθόνοι και οι φιλονικίες και η δολερή τυραννία του διαβόλου, που παρασύρει πάντα με τη λαιμαργία της ηδονής και ξεσηκώνει τους πιο τολμηρούς ενάντια στους πιο αδυνάτους.

Μετά την παράβαση, το ανθρώπινο γένος χωρίστηκε σε διάφορες φυλές με διάφορα ονόματα και η πλεονεξία κατακερμάτισε την ευγένεια της φύσεως, αφού έλαβε και το νόμο ως βοηθό της».

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η θέση του Αγίου Γρηγορίου περί του υποχρεωτικού και όχι προαιρετικού χαρακτήρος της φιλανθρωπίας ως οντολογικής προϋποθέσεως για την υπό του δικαιοκρίτου και απροσωπολήπτου Κυρίου μετά ελέους μέλλουσα κρίση των ψυχών όλων των ανθρώπων στην επέκεινα του χοϊκού τάφου αιώνια ζωή, αναφέροντας χαρακτηριστικά: «Μήπως νομίζεις πώς η φιλανθρωπία δεν είναι αναγκαία, αλλά προαιρετική; Μήπως νομίζεις πώς δεν αποτελεί νόμο, αλλά συμβουλή και προτροπή; Πολύ θα το ήθελα και εγώ έτσι να είναι. Και έτσι το νόμισα. Μα με φοβίζουν όσα λέει η Γραφή για εκείνους που κατά την ημέρα της κρίσεως, ο Δίκαιος Κριτής βάζει στ' αριστερά Του, σαν κατσίκια και τους καταδικάζει. Αυτοί δεν καταδικάζονται γιατί έκλεψαν ή λήστεψαν ή έκαναν ο,τιδήποτε άλλο απ' όσα απαγορεύει ο Θεός, αλλά γιατί δεν έδειξαν φροντίδα για τον Χριστό μέσω των δυστυχημένων ανθρώπων».

Επειδή μάλιστα ενώπιον του Θεού είναι λίαν ευπρόσδεκτη η φιλευσπλαχνία ως έκφραση της φιλαδέλφου και φιλανθρώπου αγάπης και όχι η τυπική ή τυπολατρική τήρηση εξωτερικών μορφών «ευσεβείας», ο της Εκκλησίας θεοφόρος Πατήρ Γρηγόριος προτρέπει τους ανθρώπους γράφοντας τα εξής: «όσο είναι καιρός, λοιπόν, ας επισκεφθούμε τον Χριστό, ας τον περιποιηθούμε, ας τον θρέψουμε, ας τον ντύσουμε, ας τον περιμαζέψουμε, ας τον τιμήσουμε. Όχι μόνο με τραπέζι, όπως μερικοί, όχι μόνο με μύρα, όπως η Μαρία, όχι μόνο με τάφο, όπως ο Αριμαθαίος Ιωσήφ, όχι μόνο με ενταφιασμό, όπως ο φιλόχριστος Νικόδημος, αλλά μόνο με χρυσάφι, λιβάνι και σμύρνα, όπως οι μάγοι πρωύτερα.

Μα επειδή ο Κύριος των όλων θέλει έλεος και όχι θυσία και επειδή η ευσπλαχνία είναι καλύτερη από την θυσία μυριάδων καλοθρεμμένων αρνιών, ας του την προσφέρουμε μέσω εκείνων που έχουν ανάγκη, μέσω εκείνων οι οποίοι ευρίσκονται σήμερα σε δεινή θέση, για να

μας υποδεχθούν στην ουράνια Βασιλεία όταν φύγουμε από τον κόσμο τούτο και μεταβούμε κοντά στον Κύριό μας, τον Χριστό».

Ως μέγας διδάσκαλος των αρετών ο εμφιλόσοφος Άγιος Γρηγόριος, ιδιαίζόντως νουθετεί και με παραινετικούς λόγους αποπειράται και καταρτίσει πνευματικά τους ανθρώπους προκειμένου να υπερβούν το εωσφορικό και υπερτροφικό «εγώ» τους κοινωνώντας με το πρόσωπο εκάστου αδελφού συνανθρώπου. Απευθυνόμενος διαχρονικά σε κάθε άνθρωπο κρούει την θύρα της καρδιάς και αφυπνίζει γράφοντας: *«Εσύ όμως να κοιτάς την αρχική ενότητα και ισότητα, όχι την τελική διαίρεση· όχι το νόμο που επεκράτησε, αλλά το νόμο του Δημιουργού. Βοήθησε, όσο μπορείς, την φύση. Τίμησε την προτέρα ελευθερία, δείξε σεβασμό στον εαυτό σου, συγκάλυψε την ατιμία του γένους σου, παραστάσου στην αρρώστια, σύντρεξε στην ανάγκη.*

Παρηγόρησε ο γέροντας τον άρρωστο, ο πλούσιος τον φτωχό, ο όρθιος τον πεσμένο, ο χαρούμενος τον λυπημένο, ο ευτυχισμένος τον δυστυχισμένο. Δώσε κάτι στο Θεό ως δώρο ευχαριστήριο, για το ότι είσαι ένας απ' αυτούς που μπορούν να ευεργετούν και όχι απ' αυτούς που έχουν ανάγκη να ευεργετούνται, για το ότι δεν περιμένεις εσύ βοήθεια από τα χέρια άλλων, αλλ' από τα δικά σου χέρια περιμένουν άλλοι βοήθεια. Πλούτισε όχι μόνο σε περιουσία, μα και σε ευσέβεια, όχι μόνο σε χρυσάφι, μα και σε αρετή, ή καλύτερα μόνο σε αρετή.

Γίνε πιο τίμιος από τον πλησίον με την επίδειξη περισσότερης καλοσύνης. Γίνε Θεός για τον δυστυχισμένο με την μίμηση της ευσπλαχνίας του Θεού».

Ο φιλεύσπλαγχος Άγιος Ιεράρχης της Εκκλησίας εξαντλεί τον λόγο του και όλη την πατρική και ποιμαντική του διάκριση προκειμένου να παρακινήσει ακόμη και τον πλέον αδιάφορο άνθρωπο, να εγείρει την εν υπνώσει κειμένη συνείδηση με την παρακάτω συγκλονιστική γραφή: *«Δώσε κάτι, έστω και ελάχιστο, σ' εκείνον που έχει ανάγκη. Γιατί και το ελάχιστο δεν είναι ασήμαντο για τον άνθρωπο που όλα τα στερείται, μα ούτε και για τον Θεό, εφόσον είναι ανάλογο με τις δυνατότητές του. Αντί για μεγάλη προσφορά, δώσε την προθυμία σου. Κι αν δεν έχεις τίποτα, δάκρυσε. Η ολόψυχη συμπάθεια είναι μεγάλο φάρμακο γι' αυτόν που δυστυχεί. Η αληθινή συμπόνια ανακουφίζει πολύ από τη συμφορά.*

Δεν έχει μικρότερη αξία, αδελφέ μου, ο άνθρωπος από το ζώο, που, αν χαθεί ή πέσει σε χαντάκι, σε προστάζει ο νόμος να το σηκώσεις και να το περιμαζέψεις. Πόση ευσπλαχνία, επομένως, οφείλουμε να δείχνουμε στους συνανθρώπους μας, όταν ακόμα και με τα άλογα ζώα έχουμε χρέος να είμαστε πονετικοί;

Δανείζει τον Θεό, όποιος ελεεί φτωχό, λέει η Γραφή. Ποιός δεν δέχεται τέτοιον οφειλέτη, που εκτός από το δάνειο θα δώσει και τόκους, όταν έλθει ο καιρός;».

Ως λουτρό καθάρσεως από τις αμαρτίες χαρακτηρίζει ο Άγιος Γρηγόριος τις ελεημοσύνες και την τιμιότητα του βίου, προτρέποντας: *«Ας καθαριστούμε λοιπόν με την ελεημοσύνη, ας πλύνουμε με το καλό βοτάνι τις βρωμιές και τους λεκέδες μας, ας γίνουμε άσπροι, άλλοι σαν το μαλλί και άλλοι σαν το χιόνι, ανάλογα με την ευσπλαχνία του ο καθένας... ούτε η νύχτα να μη διακόψει την ελεημοσύνη σου... γιατί μπορεί από σήμερα έως αύριο να συμβεί κάτι, που θα ματαιώσει την ευεργεσία. Η φιλανθρωπία είναι το μόνο πράγμα που δεν επιδέχεται αναβολή... με την προθυμία, το καλό σου λογαριάζεται σαν διπλό. Η ελεημοσύνη που γίνεται με στενοχώρια ή εξαναγκασμό είναι άχαρη και άνοστη. Να πανηγυρίζουμε πρέπει, όχι να θρηνούμε όταν κάνουμε καλοσύνες».*

Η κατακλείδα της περί φιλοπτωχίας διδασκαλίας του θεόφρονος Αγίου Γρηγορίου ηχεί ως σήμαντρο αφυπνιστικό των συνειδήσεων πάντων και έχει ως εξής: «...Ποιός θ' αδιαφορήσει για τα εφήμερα και θα προσέξει τα μόνιμα; Ποιός θα συλλογιστεί ότι τα τωρινά θα περάσουν; Ποιός θα αναλογιστεί ότι τα αναμενόμενα θα μείνουν; Ποιός θα ξεχωρίσει τα πραγματικά απ' τα φαινομενικά, για ν' ακολουθήσει τα πρώτα και να περιφρονήσει τα δεύτερα; Ποιός θα ξεχωρίσει την επίγεια διαμονή από την επουράνια πολιτεία, την παροικία από την κατοικία, το σκοτάδι από το φως, τη λάσπη του βυθού από τα άγια χόματα, την σάρκα από το πνεύμα, τον Θεό από τον κοσμοκράτορα διάβολο, την σκιά του θανάτου από την αιώνια ζωή; Ποιός θα εξαγοράσει με τα παρόντα το μέλλον, με τον φθαρτό πλούτο τον άφθαρτο, με τα ορατά τα αόρατα;

Μακάριος, λοιπόν, είναι εκείνος που τα διακρίνει αυτά, χωρίζει με το μαχαίρι του Λόγου το καλύτερο από το χειρότερο, ανυψώνεται με την καρδιά του... φεύγει μ' όλη του την δύναμη μακριά από την κοιλάδα τούτη της οδύνης, επιδιώκει τα αγαθά που βρίσκονται στον ουρανό, σταυρώνεται μαζί με τον Χριστό, ανεβαίνει στα επουράνια σκηνώματα μαζί με τον Χριστό και γίνεται κληρονόμος της αληθινής ζωής, που δεν μεταβάλλεται ποτέ πια».